

Si em dius d'on vens, et podré dir com parles? (2. Nats a la resta de l'Estat)

Avel·lí Flors-Mas i F. Xavier Vila

CUSC—Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació, Universitat de Barcelona

Catalunya ha estat, històricament, terra de pas i d'acollida. Sense un Estat propi que li permetés regular la incorporació de la nova població, la integració al país ha tendit a basar-se en l'anomenat *ius linguae*, és a dir, en l'adopció del català. Avui dia, l'ús del català continua funcionant en bona mesura com a mitjà d'integració simbòlica a la comunitat per a les persones que no hi han nascut. Tanmateix, les polítiques lingüístiques vigents a l'Estat espanyol i el predomini demolingüístic del castellà fan que no es pugui equiparar automàticament incorporació a la societat catalana amb integració plena al coneixement, l'ús i la identificació amb el català. En aquest sentit, el lloc de naixement continua essent una variable fonamental per a comprendre les diferències sociolingüístiques entre la població de Catalunya. En el [número 11 dels Apunts](#) vam explorar la realitat lingüística de les persones nascudes a Catalunya. El present número aborda els coneixements, usos i identificacions lingüístiques dels catalans nats a la resta de l'Estat espanyol, exceptuant-ne els nats en altres territoris de llengua catalana. Un tercer *Apunt*, d'aparició pròxima, abordarà la realitat de les *noves immigracions*, d'orígens i llengües inicials diversos. Tant en un cas com en l'altre, ens interroguem sobre les polítiques lingüístiques que cal aplicar per a minimitzar les desigualtats sociolingüístiques com a conseqüència de l'origen.

mots clau: Catalunya, demolingüística, llengua catalana, lloc de naixement

En el número 11 dels *Apunts* ens vam ocupar de la realitat lingüística de les persones nascudes a Catalunya, que representaven gairebé dos terços del conjunt de la població de Catalunya quan l'any 2018 es va dur a terme l'última onada de l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població* —d'ara endavant, EULP. En canvi, **aquest apunt aborda la situació del 17,12% de població de Catalunya nascuda**

en altres territoris de l'Estat espanyol, tot i que hem exceptuat els nats en altres territoris de llengua catalana de l'anàlisi. Tancarem la sèrie amb un altre apunt dedicat a l'anàlisi del 18,17% de població nascuda a l'estranger.

L'objecte d'aquest apunt és analitzar en quina mesura la població estudiada sap el català, el castellà i altres llengües, els usa i s'hi identifica

en funció del seu lloc de naixement. Però, a diferència de l'anterior *Apunt*, en aquest número i en el següent abordem la situació de persones que molt majoritàriament no s'han escolaritzat a Catalunya en el conegut com a *model de conjunció en català*, o ho han fet de manera limitada i, per tant, han estat molt menys exposades a les polítiques de promoció del català.

Coneixements, usos i identifications lingüístics

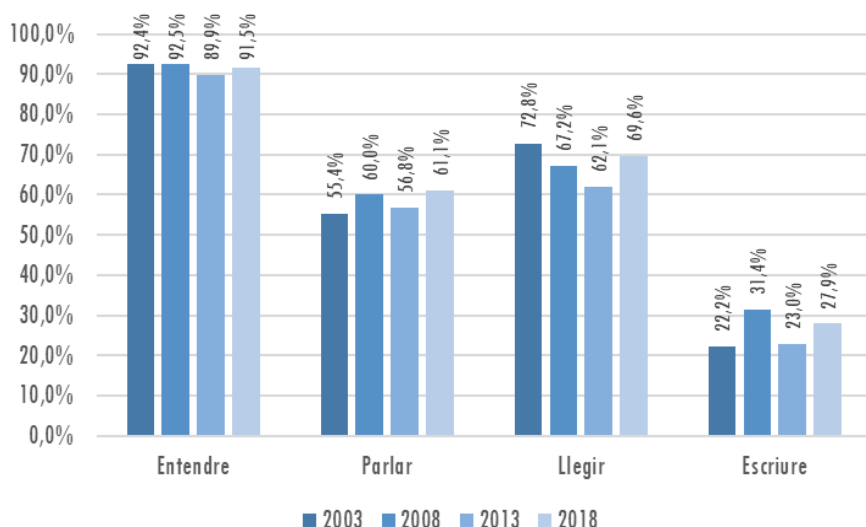
Com en l'apunt dedicat a l'anàlisi de la població nascuda a Catalunya, presentem en primer lloc els resultats sobre **coneixement de les llengües**, que es mesuren de dues maneres diferents: amb respostes dicotòmiques —sí o no— dels enquestats a preguntes sobre si entenen, saben parlar, llegir o escriure el català, d'una banda, i de l'altra amb una autoavaluació de l'1 al 10 de la seva capacitat d'entendre, parlar, llegir o escriure el català i el castellà.

El *Gràfic 1* mostra l'evolució del coneixement del català en les diferents habilitats de la població nascuda a la resta de l'Estat des que es

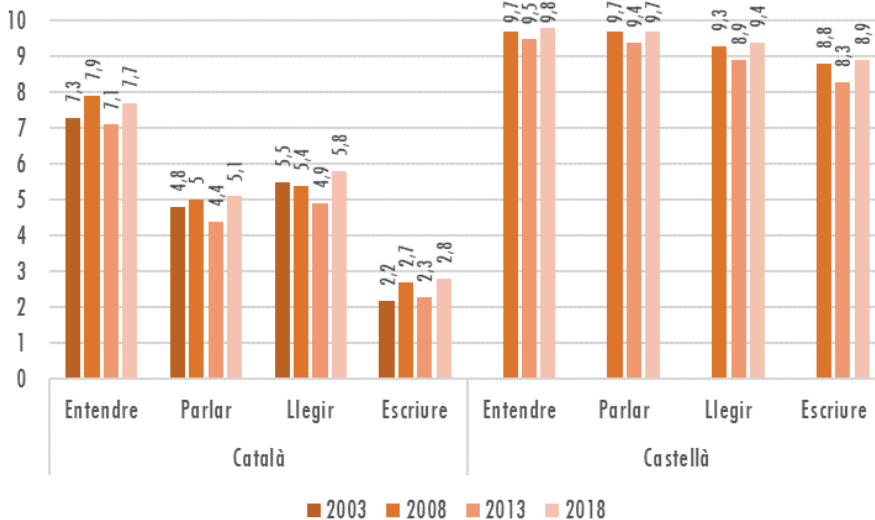
van iniciar la sèrie de l'EULP el 2003. A primera vista ja es pot constatar que **els resultats són força diferents dels obtinguts per a la població nascuda a Catalunya**, en què el coneixement del català se situava a prop del 100% en totes les habilitats, amb l'excepció de la d'escriure —87,2% el 2018. Així, **entre els nats a la resta de l'Estat la capacitat d'entendre el català és pràcticament universal, però els resultats en la resta d'habilitats són força més modestos**. L'any 2018, 7 de cada 10 persones nascudes a la resta de l'Estat declaraven que saben llegir en català, 6 de cada 10 declaraven que saben parlar en català, i menys de 3 de cada 10 el saben escriure. Els principals canvis entre 2003 i 2018 es deuen a un lleuger increment del percentatge de persones nascudes a la resta de l'Estat que declaren tenir competències actives en català —saber parlar i saber escriure— i una reducció, inferior, del percentatge de persones que declaren que saben llegir en català.

Els resultats es reproduïxen, a grans trets, quan s'observa com aquestes mateixes persones autoavaluen en una escala del 0 al 10 la seva capacitat d'entendre, parlar, llegir i escriure el català i, a partir de 2008, també el castellà (*Gràfic 2*). El en presenta les mitjanes. La primera constatació a fer és que **els nats a l'Estat espanyol autoavaluen de manera molt positiva el seu coneixement del castellà, concretament més**

Gràfic 1. Evolució del coneixement del català en diferents habilitats de la població nascuda a la resta de l'Estat. Catalunya, 2003-2018. Percentatges

Gràfic 2. Evolució de l'autoavaluació del coneixement del català i del castellà en diferents habilitats de la població nascuda a la resta de l'Estat. Catalunya, 2003-2018. Mitjanes

de 9 punts sobre 10. Només l'habilitat d'escriure en castellà queda per sota del 9. Per contra, **entre els nats a la resta de l'Estat el coneixement declarat del català és sistemàticament i significativament inferior al del castellà en totes les habilitats:** la capacitat d'entendre el català és l'habilitat que rep la millor avaluació —7,7 de mitjana el 2018—, seguida de l'habilitat de llegir i de parlar, que se situen les dues a l'entorn del 5, i a força més distància de la capacitat d'escriure —2,8 de mitjana el 2018. **El balanç de l'evolució del coneixement del català en el període 2003-2018 és irregular, però en termes generals, i prenent el 2018 com a punt de referència, sembla lleugerament positiu** per a totes les habilitats considerades.

El que hem vist fins aquí apunta a l'existència d'una constant en les dades sobre el coneixement del català de la població nascuda a la resta de l'Estat i fora dels territoris de llengua catalana —i, com veurem en el proper apunt,

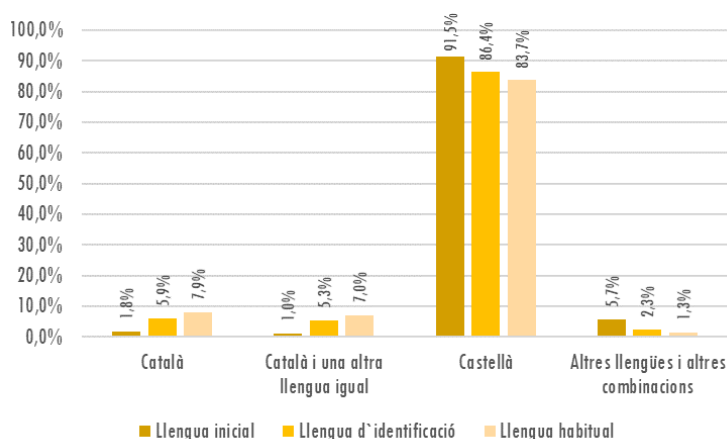
també de la població nascuda a l'estranger: **els resultats són més favorables per al català en les dimensions receptives, ço és, les habilitats d'entendre i llegir, que en les productives —parlar i escriure.** I a dins de cada dimensió —receptiva i productiva— són més favorables en el vessant oral —entendre i parlar— que no en l'escrit —llegir i escriure. Uns resul-

tats que es poden relacionar amb el fet que **les polítiques lingüístiques vigents exposen el conjunt de la població a l'ús públic del català i li exigeixen un mínim de capacitat de comprensió** —habilitats receptives— **però, en general, no exigeixen als parlants que activin aquestes habilitats en àmbits específics** a partir de requeriments sobre els seus usos lingüístics —que forçarien en major mesura el desenvolupament d'habilitats actives.

Una vegada analitzats els coneixements podem passar als usos i les identifications lingüístiques. El *Gràfic 3* sintetitza les dades sobre la **llengua inicial**, la **llengua d'identificació** i la **llengua habitual** de la població nascuda a la resta de l'Estat. A primer cop d'ull, es pot veure que **el castellà és la llengua inicial de més de 9 de cada 10 nats a la resta de l'Estat** i que no han nascut en un altre territori de llengua catalana. Entre aquest grup de població hi ha només un 1,8% de persones que

declaren tenir el català com a llengua inicial, mentre que un 5,7% declaren que tenen altres llengües o combinacions de llengües com a llengua inicial. Com es pot comprovar, el castellà perd una certa presència entre els nats a la resta de l'Estat quan es tracta de la llengua d'identificació i, una mica més, de la llengua habitual, tot i que mai no queda per sota del 80%. **El català —sol o acompanyat del castellà o altres llengües— atrau una part minoritària de la població nascuda a la resta de l'Estat que no té el català com a llengua inicial i que passa a identificar-s'hi o fer-ne ús habitual.** Així, si bé poc més de 33.800 persones nascudes a la resta de l'Estat i fora dels territoris de llengua catalana declaren el català o el català i una altra llengua com a llengua inicial, hi ha un increment de 100.000 persones que passen a identificar-se amb el català, sol o acompanyat del castellà —133.878 i 11,2% del total— i un increment de 144.000 persones que fan servir habitualment aquesta llengua, sola o acompanyada del castellà —177.826 i el 14,9% del total.

Gràfic 3. Llengua inicial, d'identificació i habitual de la població nascuda a la resta de l'Estat. Catalunya, 2018. Percentatges

Les xifres descrites amaguen certs moviments de fons. Centrem-nos en els fluxos entre llengua inicial i llengua d'identificació. D'una banda, el col·lectiu dels nats a la resta de l'Estat que s'identifiquen ja sigui amb el català, ja sigui amb el català i una altra llengua conjuntament, creixen de prop de 4 punts cadascun respecte del que representaven com a llengua inicial. D'una altra, el 5,7% de parlants inicials d'altres llengües i combinacions baixa fins al 2,3% pel que fa a la llengua d'identificació. Això és així perquè hi ha tres transvasaments lingüístics en curs:

1. en primer lloc, 1 de cada 10 castellano-parlants inicials nats a la resta de l'Estat passen a identificar-se amb català i castellà alhora (4,8%), o amb català tot sol (4,6%);
2. en segon lloc, més de la meitat (55,2%) dels parlants inicials d'altres llengües i combinacions nats a la resta de l'Estat passen a identificar-se primordialment amb el castellà;
3. finalment, i en molta menys mesura, 1 de cada 20 parlants inicials d'altres llengües i combinacions nats a la resta de l'Estat passen a identificar-se amb el català i el castellà (3,4%) o el català tot sol (2,0%).

En la pràctica, això significa que **el castellà cedeix parlants inicials al català però en capta de col·lectius que tenen altres llengües inicials.**

La realitat sociolingüística segons el moment d'arribada

A l'hora d'estudiar la realitat sociolingüística dels col·lectius migrats és fonamental tenir en compte el moment en què es va produir la migració, sobretot si, com és el cas, la posició jurídica de les llengües al país d'arribada ha variat en el temps, com és el cas de Catalunya. Per tant, als paràgrafs següents distingirem entre:

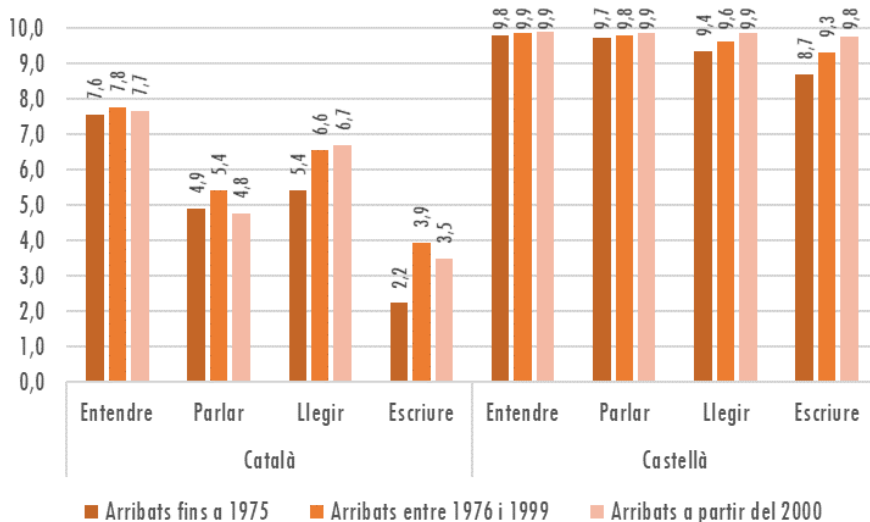
- 1. Persones arribades abans de 1975,** punt final del gran episodi d'immigració dels anys 50-70 (Domingo 2014: 21-28). Es tracta d'un grup arribat en un moment en què les polítiques lingüístiques oficials havien expulsat el català de pràcticament tots els àmbits formals, dels mitjans de comunicació i d'aprenentatge, i on l'única llengua amb legitimació oficial era el castellà. Per a molts integrants d'aquest col·lectiu, les polítiques de normalització lingüística van arribar quan es trobaven plenament assentats i només els van afectar de manera molt tangencial. Avui és un grup notablement envellit —2 de cada 3 tenen 65 anys o més— i amb un perfil sociolaboral caracteritzat pel pes dels treballadors del sector secundari, inclosos l'artesania, la indústria o la construcció, dels operadors d'instal·lacions i maquinària i muntadors, i de les persones amb ocupacions elementals (44,4% del total), i en menor mesura dels tècnics i professionals de suport i dels treballadors de la restauració, personals i venedors (22,7% del total).
- 2. Persones arribades entre 1976 i 1999.** Es tracta d'un grup arribat en el moment d'implantació de les polítiques lingüístiques pròpies i d'escassos moviments immigratoris. Per la seva edat, els seus membres han tingut més possibilitats d'accedir a espais formals d'aprenentatge del català i més contacte amb les polítiques de restauració del català, tot i que no en l'àmbit educatiu. Els seus membres es concentren en la franja de 45 a 64 anys (63,1%). En termes ocupacionals, els sectors de la indústria i la construcció i de la instal·lació i l'operació de maquinària continuen tenint un pes específic important en aquest col·lectiu (34,8%), però també hi tenen una presència notable ocupacions amb major càrrega lingüística com els professionals científics i intel·lectuals i els tècnics i professionals de suport (28,6%), a més dels treballadors de serveis d'atenció al públic (19,3%).
- 3. Persones arribades a partir del 2000.** Arribats durant les darreres dues dècades, la seva vinguda va coincidir amb l'última gran onada d'immigració, protagonitzada de manera molt majoritària en aquest cas per persones nascudes a l'estranger. Es tracta del grup més jove dels tres: gairebé un 70% tenen 44 anys o menys. En aquest cas, es fa evident el pes específic dels professionals científics i intel·lectuals (32,6%) i els tècnics i professionals de suport (18,6%). El seu contacte amb les polítiques de promoció del català ha estat òbviament més breu que el dels grups anteriors, però han gaudit igualment de possibilitats d'aprendre'l i

s'han mogut en un entorn en què el català era llengua oficial des del principi.

A l'hora de valorar les dades de conjunt, cal tenir en compte que **el gruix de la població nascuda a la resta de l'Estat correspon al primer grup**, les persones arribades l'any 1975 o abans: fins a un 70,0% dels nats a la resta de l'Estat són arribats en aquest primer estadi, segons les dades de l'EULP18.

El Gràfic 4 permet comparar els resultats d'autoavaluació del coneixement del català i el castellà en funció del moment d'arribada a Catalunya. El gràfic permet constatar, en primer lloc, que pel que fa al coneixement del castellà, hi ha poques diferències entre els col·lectius arribats abans del 1975, els arribats entre 1976 i 2000, i el col·lectiu arribat després del 2000. Les úniques diferències rellevants es deuen a una major presència de persones que autoavaluen de manera més negativa la seva capacitat d'escriure en castellà en el primer grup, format per persones de més edat i situats en categories sociolaborals més baixes.

Gràfic 4. Autoavaluació del coneixement del català i del castellà en diferents habilitats de la població nascuda a la resta de l'Estat segons l'any d'arribada a Catalunya. Catalunya, 2018. Mitjanes

Les diferències són més rellevants, en canvi, pel que fa al català, sobretot pel que fa a l'habilitat d'escriure, seguida per la de llegir. La diferència és clara entre els arribats abans de 1975 i la resta, i s'explica tant pels requeriments lingüístics de les categories sociolaborals predominants en cada grup com, sobretot, per les diferències d'edat entre grups. Tal com havíem mostrat en el número 11 dels *Apunts*, a Catalunya la capacitat de saber escriure el català és molt sensible a l'edat. En concret, en el cas dels nats a la resta de l'Estat fora dels territoris de llengua catalana, la capacitat d'escriure en català varia fortament entre el 6,35 amb què s'autoavaluen les persones d'entre 15 i 29 anys —pertanyents molt majoritàriament al grup d'arribada més recent— i l'1,6 amb què ho fan les persones de 65 anys i més, dels grups arribats anteriorment. Per contra, les diferències pel que fa a la capacitat d'entendre i parlar el català atribuïbles a l'any d'arribada són molt menys marcades. De fet, el col·lectiu amb més capacitat d'entendre i parlar el català són els arribats entre 1976 i 1999, per sobre dels qui

van arribar durant el franquisme però també dels qui han arribat a partir del 2000.

Pel que fa a la llengua inicial, la llengua d'identificació i llengua habitual de la població nascuda a la resta de l'Estat en funció del seu any d'arribada a Catalunya, **es pot observar una relació clara entre temps d'estada a Catalunya i**

major identificació i ús habitual del català, sol o acompanyat del castellà o altres llengües (Gràfic 5).

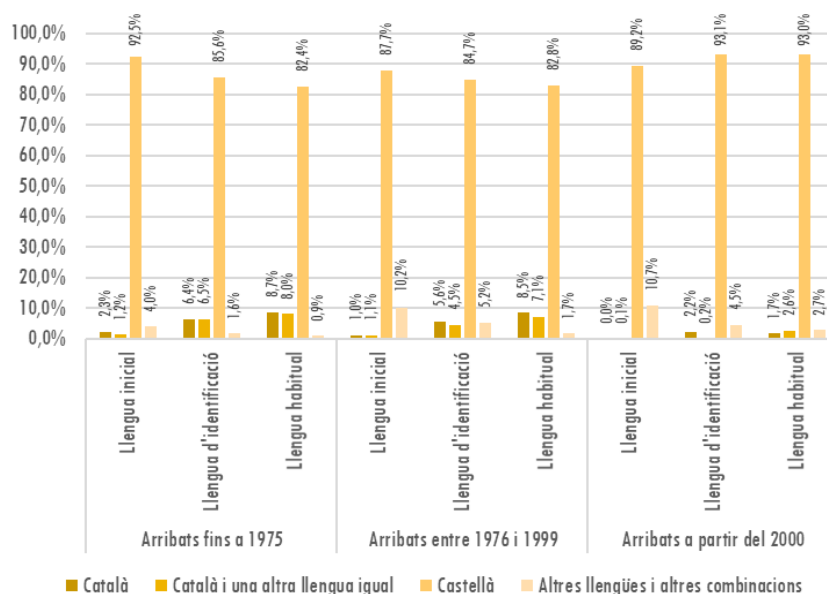
Sumant sempre les opcions català sol i català i una altra llengua igual, entre els arribats fins a 1975 es passa d'un 3,5% de presència del català com a llengua inicial a un 12,9% d'identificació amb el català i a un 16,7% d'ús habitual de la llengua. La tendència és similar per als arribats entre 1976 i 1999: d'un 2,1% com a llengua inicial es passa a un 10,1% d'identificació i a un 15,6% d'ús habitual del català, sol o acompanyat del castellà. Els guanys per al català, en canvi, són força més reduïts en el cas dels arribats a partir del 2000. De fet, en aquest grup, la identificació i l'ús habitual del castellà **no baixa sinó que s'incrementa** en relació amb la llengua inicial. L'explicació de la tendència seria que, dels tres fluxos descrits anteriorment:

1. Minva substancialment l'evolució *castellà llengua inicial* → *català(+castellà)*,
2. Es manté el flux *altres llengües inicials* → *castellà*;
3. Continua molt baix el flux: *altres llengües inicials* → *català(+castellà)*

Síntesi

Cloem aquest apunt recuperant la pregunta amb què l'encetàvem: **què podem saber sobre la realitat lingüística dels habitants**

Gràfic 5. Llengua inicial, d'identificació i habitual de la població nascuda a la resta de l'Estat segons l'any d'arribada a Catalunya. Catalunya, 2018. Percentatges

de Catalunya a partir del seu lloc de naixement? Les dades que hem presentat sumàriament permeten constatar que, quan una persona ens diu que ha nascut en un altre territori de l'Estat exceptuant-ne els altres territoris de llengua catalana:

1. **Podem estar gairebé segurs que té el castellà com a llengua inicial** —9 de cada 10 casos.
2. **Hi ha més possibilitats que s'identifiqui o faci ús habitual del català que no que el tingui com a llengua inicial**, tot i que això passa en pocs casos. Aquest tipus de **canvis són més probables com major hagi estat el seu període de residència a Catalunya**.
3. **Gairebé amb tota seguretat entén el català, en 3 de cada 4 casos el pot llegir i gairebé en 2 de cada 3 el pot parlar**. Si a més és jove, és força probable que pugui escriure bé en català, i

s'incrementen significativament les possibilitats que també el parli i el sàpiga llegir.

En altres paraules, les dades indiquen que, per a les persones que no han nascut a Catalunya i no s'hi han escolaritzat, **les polítiques lingüístiques vigents a Catalunya només afavoreixen un desenvolupament general de les competències receptives en català (entendre i saber llegir), però no afavoreixen en la mateixa mesura l'adquisició de les competències productives ni promouen de manera significativa la identificació i l'ús habitual de la llengua.** Aquests resultats es deriven d'unes polítiques lingüístiques molt centrades en els àmbits escolars però que han estat poc vigoroses pel que fa a la promoció del català entre la població jove i

adults. En altres paraules: les polítiques lingüístiques vigents han servit per a legitimar el català com a llengua d'ús públic, amb independència de l'origen de l'auditori, però en general posicionen les persones nascudes a la resta de l'Estat com a «receptores» del català i no afavoreixen que abandonin el seu estatus de «productores» més o menys exclusives del castellà. Tot plegat indica que, pel que fa a les persones arribades de la resta de l'Estat, el *model català d'integració lingüística* no elimina les desigualtats sociolingüístiques en el cas de les primeres generacions d'immigrants, que s'incorporen a la vida del país a partir de l'ús pràcticament exclusiu del castellà.

Referències

DOMINGO, Andreu (2014). *Catalunya al mirall de la immigració. Demografia i identitat nacional*. Barcelona: L'Avenç

Com citar aquest apunt

FLORS-MAS, Avel·lí; VILA, F. Xavier (2019). «Si em dius d'on vens, et podré dir com parles? (II)». *Apunts de sociolingüística i política lingüística*, 12, 1-8. <https://cuscub.files.wordpress.com/2020/01/apunts-cusc-num-12-2019-lleng-i-lloc-naix-2.pdf>

Editor

Xavier Mas Craviotto

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Contacte

CUSC-Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació, Universitat de Barcelona

Adreça: Gran Via de les Corts Catalanes, 585. 08007 Barcelona

Telèfon: +34 93 403 7065

Adreça-e: cusc@ub.edu

Web: <http://www.ub.edu/cusc>

Twitter: @CuscUB

Facebook: @cuscub